

ON PUNCTUATION MARKS AND THE IMPORTANCE OF ADEQUATE TEACHING

*Maria-Laura Rus*¹

¹Lecturer, PhD, 'G.E. Palade' University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Târgu Mureș,
Târgu Mureș, Mureș county, 540 142, Romania

Abstract: We focused in this paper on the importance of punctuation marks and its teaching methods in Romanian language, underlining those cases when incorrect punctuation can even change the whole meaning of a sentence. We also illustrate some situations of incorrect use of comma and exclamation mark and we suggest some possible solutions to the problem of incorrect punctuation such as revision lessons, more applications on different texts, tests.

Keywords: punctuation mark, rules, theory, practice

Exprimarea corectă, în oricare dintre formele ei, orală sau scrisă, reprezintă o trăsătură definitorie a profilului spiritual al oricărei persoane instruite. Ea se realizează în primul rând și în mod categoric prin școală.

În primii ani de școală, în ciclul primar, deprinderile ortografice, ortoepice și de punctuație se însușesc concomitent cu învățarea scrisului și a cititului, având o mai slabă fundamentare teoretică (explicabilă, de altfel, la această vârstă), multe limitându-se la explicații și rezolvări situaționale. Spre finalul ciclului primar și continuând cu ciclul gimnazial sfera cunoștințelor teoretice de limbă se poate lărgi, acordându-se importanța cuvenită procesului de abstractizare. Exercițiul este modalitatea principală de formare a deprinderilor de exprimare corectă, utilizatorii limbii fiind puși în situația de a observa ce este general și caracteristic pentru limbă. În timp ce la clasele a II-a – a IV-a motivările ortografice au un caracter limitat, rezumându-se, cu unele excepții, la nivelul fonetic al limbii, la ciclul gimnazial prin ele se verifică înțelegerea cunoștințelor predate și se asigură însușirea conștientă a ortogramelor.

Punctuația are un rol însemnat în înțelegerea corectă a unui text scris. Ea îl ajută pe cititor să desprindă sensul corect al celor comunicate în scris, iar uneori devine element indispensabil pentru această înțelegere. Astfel de exemple în care punctuația are un rol decisiv în decodarea corectă a unui text nu sunt puține, ele apărând încă din antichitate. Se știe că Pitia, preoteasa oracolului grecesc din Delphi, făcea precizări ambigue, al căror sens se schimba total în funcție de punctuație. Un exemplu cunoscut în acest sens este cel al soldatului care urma să participe la o luptă și căruia i se spune: „Vei merge te vei întoarce nu vei muri”. Situația poate fi interpretată în moduri diferite în funcție de punctuație. În cazul

aplicării punctelor: „Vei merge. Te vei întoarce. Nu vei muri.”, se obține o precizare favorabilă. La fel se va întâmpla în cazul înlocuirii primelor două puncte cu virgule („Vei merge, te vei întoarce, nu vei muri.”). Avem, în schimb, o cu totul altă precizare, una exact opusă, în cazul unei punctuații de tipul următor: „Vei merge. Te vei întoarce? Nu. Vei muri!”. Un alt exemplu, mult mai comun, ar fi cel referitor la importanța unei virgule: prezența sau absența ei creează două interpretări opuse, generând diferențe majore și la nivel sintactic: „Tudor începe sesiunea de examene.”, respectiv „Tudor, începe sesiunea de examene!”¹ (substantivul propriu va apărea în calitate de subiect în primul exemplu, în timp ce în al doilea exemplu el nu intră în relație cu vreun regent, ca atare neavând funcție sintactică, ci doar limitându-se la a exprima cazul vocativ).

Școala are mijloacele necesare de a realiza atât cunoașterea și practicarea unei punctuații corecte, cât și capacitatea de interpretare a punctuației prin lectura orală adecvată și prin înțelegerea valorilor realizate cu ajutorul acesteia. Există o tradiție valoroasă a școlii românești în transmiterea normelor de punctuație corectă. Ne putem aminti în acest context de mărturisirile lui I.L. Caragiale și M. Sadoveanu. Caragiale afirma că la lecțiile de gramatică ale învățătorului său, Basile Drăgoșescu, era de neconceput „să nu fi pus virgulele și celelalte semne la locul cuvenit”. De altfel, scrupulozitatea marelui dramaturg pentru respectarea punctuației i-a adus porecla de „Moș Virgulă”. Sadoveanu scrie și el: „Domnul Busuioc a izbândit să mă intereseze într-un domeniu în aparență arid: gramatica. Am avut și pentru această disciplină un interes mare: am ajuns în anul din urmă al școlii primare din Pașcani să clarific cele mai încâlcite fraze, desfăcându-le în elemente simple, ceea ce mi-a lămurit încă de atunci punctuația”².

Manualele școlare tratează problemele de ortografie și punctuație în mod corespunzător, pentru fiecare parte de vorbire și unitate sintactică. Nu lipsesc nici exercițiile menite să formeze și să consolideze deprinderile de scriere corectă, de utilizare adecvată a punctuației. Cu toate acestea, elevii întâmpină dificultăți în folosirea și explicarea punctuației, situație care continuă, din nefericire, și la nivel liceal, ba chiar universitar.

Cauzele acestui fenomen sunt multiple. Ele rezultă și din insuficientul caracter practic-aplicativ al predării gramaticii în școală. Se acordă prea mult timp, spațiu și efort problemelor teoretice, uneori nu atât de semnificative, în dauna celor de ordin practic. În al doilea rând, nici elevii nu sunt conștientizați asupra importanței punctuației în comunicarea scrisă, astfel încât o parte dintre ei ajung să considere punctuația drept o anexă a cunoștințelor de gramatică, fiind tratată cu prea multă lejeritate. Mai mult, în cadrul disciplinei „Limbă și comunicare” numărul efectiv de ore dedicat aspectelor gramaticale este „mult prea mic pentru atingerea obiectivelor operaționale prevăzute de programele școlare, astfel încât asigurarea unui nivel mulțumitor al competențelor ortografice (ortoepice și de punctuație)”³ la finalul studiilor liceale rămâne adesea un obiectiv neîmplinit”⁴. În plus, unele cadre didactice găsesc diverse scuze precum lipsa de lectură a elevilor, incompetența cadrelor didactice care au predat în anul sau anii precedenți ș.a.

Punctuația este un domeniu ce furnizează norme și semne pentru organizarea sintagmatică a textului, semne care delimitează unitățile sintactice ale unui text, indică pauzele și sugerează anumite intonații care să evidențieze conținuturile textuale și natura pragmatică a enunțurilor, în funcție de forța lor ilocuționară (declarative, exclamative, interogative etc.). Acest sistem de semne convenționale se explică prin gramatică. Înainte de

¹Substantivul în vocativ separat prin virgulă de restul enunțului trebuie susținut și de prezența obligatorie a semnului exclamării.

²Mioara Avram, *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei, București, 1987, p. 205.

³Completarea din paranteză ne aparține.

⁴Mirela-Ioana Borchin, *Manual de ortografie și punctuație*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007, p. 9.

a justifica, de exemplu, utilizarea semnelor de punctuație dintr-un text, acesta trebuie analizat sintactic, cel puțin mintal, chiar dacă nu există o cerință formulată în această privință.

Dintre semnele de punctuație, virgula este, probabil, cea care pune cele mai multe probleme utilizatorilor. Funcția ei de bază este „de delimitare. Prin ea, virgula este strâns legată de sintaxă și de prozodie, răspunzând în cea mai mare măsură situațiilor de punctuație interioară cerută de acestea”⁵. Este evident, astfel, că virgula nu poate fi utilizată corect în absența unor cunoștințe temeinice de morfosintaxă.

Vom ilustra câteva exemple în care virgula este incorect utilizată sau, dimpotrivă, lipsește acolo unde ar trebui să apară. Astfel, în enunțuri în care avem un vocativ care nu se află la început sau la sfârșit, el trebuie delimitat prin pereche de virgule, întrucât el nu stabilește relații sintactice cu ceilalți componenți ai enunțului:

Nu știam, frate, că vei întârzia!

Din păcate, adesea, în mod eronat, cea de-a doua virgulă este omisă.

O altă situație în care virgula este incorect plasată este după conjuncția adversativă *dar*. Deși virgula apare corect înaintea acestei conjuncții, se remarcă utilizarea ei incorectă și după *dar*, probabil pentru că și în vorbire se face pauză. Situația se poate remedia foarte ușor dacă se recurge la punctele de suspensie pentru a marca pauza din vorbire după conjuncția adversativă:

Mi-e greu să cred asta, dar ... probabil e adevărat.

Un ultim exemplu la care apelăm este cel al corelativelor, care trebuie delimitate prin virgulă (virgula se va așeza obligatoriu înaintea corelativului). Cele mai frecvente exemple incorecte sunt atunci când nu se pune virgulă între membrii unei relații de coordonare marcate prin elemente corelative precum *și ... și*:

...și deșteaptă, și frumoasă ...

sau înainte de *și* în calitate de adverb intensiv:

Pe lângă că ești obraznic, și lovești?

În privința semnelor de punctuație finale, se remarcă faptul că semnul exclamării este omis în unele situații din cauza aceluiași motiv, cel al necunoașterii temeinice a gramaticii. Întâlnim, astfel, cazuri în care, deși verbul utilizat în enunț este la modul imperativ, solicitând acest semn de punctuație, apare punctul în locul semnului de exclamare:

Veniți mai repede, că întârziem. (incorect)

Veniți mai repede, că întârziem! (corect)

Și mai frecvent apare această „înlocuire” nefericită atunci când în enunț avem verbe la modul conjunctiv (cu sau fără morfemul *să*), cu valoare de imperativ:

Să fiți atenți la traversarea străzii. (incorect)

Să fiți atenți la traversarea străzii! (corect)

Trăiască bunicii. (incorect)

Trăiască bunicii! (corect)

Propunem câteva soluții pentru însușirea corectă a punctuației. O primă propunere ar fi ca la finalul câtorva lecții să se conceapă o lecție de recapitulare și sistematizare a cunoștințelor și deprinderilor de punctuație. După alegerea textului adecvat, secvențele de bază ale desfășurării lecției ar putea fi următoarele:

- a. scrierea textului pe tablă și în caiet;
- b. scurt comentariu l textului pentru înțelegerea conținutului;
- c. numerotarea semnelor de punctuație în ordinea succesiunii lor;
- d. gruparea acestora în funcție de rolul jucat în text;
- e. explicarea și justificarea fiecărui semn în parte sau a grupurilor de semne;

⁵George Beldescu, *Punctuația în limba română*, ed. a II-a, revăzută și completată, Editura 100+1 Gramar, București, 1997, p. 128.

f. sistematizarea sub forma unui tabel sau a unei scheme.

Se pot indica și alte valori sau întrebări ale semnelor respective, chiar dacă nu apar în text, apelându-se la exemple corespunzătoare date de elevi/studenti sau de profesor. În acest fel se poate observa cu claritate dacă elevul/studentul poate face asocierile corecte, lămurindu-se în același timp și probleme precum: numărul semnelor de punctuație, întrebuintărea combinată (cu/ca semne de ortografie)⁶ ș.a.

O altă soluție de îndreptare a felului în care elevii și/sau studenții se exprimă mai ales în scris sunt fișele (oferite ca temă sau ca muncă suplimentară, dar și corectate ulterior) special concepute cu exerciții variate de punctuație (și ortografie); teste, cu ajutorul cărora elevii și/sau studenții să își poată verifica nivelul cunoștințelor (prin evaluare formativă, dar și sumativă); o bibliografie cu lucrări fundamentale în domeniul vizat, cel al punctuației. De asemenea, la nivel universitar, ar fi necesar un curs de ortografie și punctuație la toate programele de studii, indiferent de facultatea căreia îi aparțin, întrucât exprimarea și scrierea corectă trebuie să fie eticheta fiecărei persoane care se respectă, „o carte de vizită mereu la purtător”⁷.

Un fenomen de limbă poate fi explicat prin mai mulți factori. De aceea, cunoștințele de gramatică însușite în școală trebuie să conducă înspre înțelegerea faptelor de limbă în interdependența lor, înspre stabilirea de relații corespunzătoare între acestea și la formarea unor deprinderi temeinice de exprimare corectă, atât scrisă, cât și orală. Chiar dacă motivarea exprimării corecte se poate uita cu timpul, important este ca deprinderea dobândită în școală să se mențină permanent în activitatea de comunicare a oricărei persoane.

Punctuația asigură disciplina și frumusețea gândirii, dar ea nu înseamnă constrângere dacă este înțeleasă just. Așa cum sublinia și I.L. Caragiale în 1907: „Să nu uităm niciodată că semnele scrisului sunt roabele gândirii noastre, cu multe neazuri și răbdare cucerite de străvechii noștri părinți. Să fim cu ele stăpâni severi, dar și cumiți și omenoși! Să nu le cruțăm când trebuie anume să ne slujească, dar nici să le punem cu d-a sila la slujbe nepotrivite cu puterea lor – căci în amândouă cazurile trădăm egal interesul nostru propriu, păgubind intenției gândirii noastre”⁸.

BIBLIOGRAPHY

- Avram, Mioara, *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei, București, 1987
Beldescu, George, *Punctuația în limba română*, ed. a II-a, revăzută și completată, Editura 100+1 Gramar, București, 1997
Borchin, Mirela-Ioana, *Manual de ortografie și punctuație*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2005
***, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2010

⁶A se vedea punctul ca semn de ortografie în abrevieri.

⁷Mirela-Ioana Borchin, *op. cit.*, p. 7.

⁸I.L. Caragiale, *Opere*, VII, București, 1942, p. 426.